

Killyéni András

Szabó-Orbán Olga: a lány, aki meghódította a világot

KILLYÉNI ANDRÁS

SZABÓ-ORBÁN OLGA:

A LÁNY, AKI MEGHÓDÍTOTTA A VILÁGOT

Kolozsvár • 2011

A kötet megjelenését támogatták:

MOL Románia, Ferencz I. Szabolcs és Daradics Kinga vezérigazgatók

Szabó Sándor és Szabó Olga

Apáczai Csere János Baráti Társaság

A könyvet véleményezte: dr. Guráth Béla, dr. Uray Zoltán és dr. Szakály Sándor

A borítón: Szabó-Zabelina csörte az 1970-es vb-n.

A hátlapon: Orbán és Veronett az 1957-es vb-n

A belső borítón: Orbán-Orb csörte az 56-os ifi vb-n

A belső hátlapon: Jelenet az 1955-ös budapesti ifi vb-ről

A szerző magánkiadása.

Borító: Fülöp Zoltán

Tipográfia és műszaki szerkesztés: Fülöp Zoltán, www.metaforma.ro

Nyomdai munkálatok: Hiperborea Kft. , Torda, 2011.

© Killyéni András 2011

ISBN 978-973-0-11215-3

AJÁNDÉK

Azt hiszem, nem adhatna az erdélyi magyar sportbarát társadalom Killyéni András – a budapesti Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Karán a közelmúltban sikeres PhD védésen túljutott – sporttörténeti kutató jóvoltából szebb és méltóbb ajándékot Orbán Olgának, mint ezt a fotóalbumot.

Az egyetemes magyar – és egyben az erdélyi magyar – sport kiemelkedő alakja, illetve Románia nagyszerű sportolója ötven esztendeje lett a női törvívás világbajnoka. Világbajnoki címei mellett, olimpiai ezüst és bronzérmek is a vitrinébe kerültek.

Hihetetlenül fiatalon került a világ élvonalába, oda, ahova egykoron nehezen lehetett bekerülni; magyarok, olaszok, franciák, oroszok és románok. S a sort az 1950-es és 1970-es évek között talán nem is kell és talán nem is lehet folytatni.

A felsorolt nemzetek lányai vetélkedtek egymással olimpiai és világbajnokságokon.

Ki lesz a győztes, kinek a szemébe jelennek meg az öröm könnyei? Orbán Olgában sokszor megjelentek, köszönhetően annak az akaratnak és elszántságnak, amellyel minden versenyére készült és mindazoknak, akik pályafutása során edzőként, sportvezetőként, versenytársként sokat tettek azért, hogy sikereket érjen el.

Lehet-e egyáltalán bármit is hozzátenni a fotókhoz, a bevezető gondolatokhoz? Úgy vélem nem igazán. Köszönni és köszönteni viszont lehet és kell is azt a sportolónőt, aki példát adott abból is a jövő nemzedékei számára, hogy a sport mellett miért és milyen fontos is a tanulás. Ahogy a pácson úgy a katedrán is megállta a helyét. Vívóedzőként, illetve francia nyelvszakos tanárnőként oktatott, tanított.

Köszöntse őt most ez a kötet, sikerei sok szép emlékét felidézve és emlékeztessen sokakat arra, hogy a magyarságot elválasztó földrajzi és politikai határok ellenére is lehet sikeres a magyarnak született sportoló szűkebb pátriája és nemzet-társai örömeire egyaránt.

Legyenek sikeresek a magyar sportolók a jövőben is, éljenek bárhol is a világban. Mi magyarok mindannyian nekik szurkolunk, értük is szorítunk!

Budapest, 2011. július 28.

*Prof. Dr. habil Szakály Sándor, egyetemi tanár,
a Magyar Olimpiai Akadémia alelnöke*

ELŐSZÓ

Engedjék meg, hogy elmeséljek Önöknek egy történetet. Egy lányról szól, egy kolozsvári kisasszonyról, aki az ötvenes évek közepén indult el Kolozsvárról, hogy alig két évtized alatt meghódítsa a nagyvilágot. Lipcse, Luxemburg, London, Melbourne, Róma, Montreal, Buenos Aires, Tokió, Párizs, Mexikóváros, Ankara, München – sikersorozatának legfontosabb állomásai, melyek nem csupán pillanatnyi elismerést, hanem örökre szóló hírnevet hoztak Szabó-Orbán Olgának, akit azóta is a töröző hölgyek nagyjai között tartanak számon a sport világában.

Olimpiai ezüstérmes egyéniben, kétszeres bronzérmes csapatban, világbajnok egyéniben és csapatban egyaránt. Sikereit, bajnoki címeit, győzelmeit számolni is nehéz. *Szenvedélyesen szereti a vívást, a szellemi és testi ügyességnek, erőnek*

*azt a pontos, rugalmas, a pillanat ezredrésze alatt működő összehangolását, amit ez a sport megkövetel, szereti nemes vetélkedésben leküzdeni az ellenfelet. Szeret harcolni, akar és tud győzni.*¹ Ezekkel a szavakkal jellemezte Olgát Szántó Irén újságíró az ötvenhatos olimpia után. Olga pedig sikert sikerre halmozott az elkövetkező 25 évben. Fotók, újságcikkek, emlékek sora őrzi e hihetetlen sportkarrier eseményeit. Ezen album is azzal a céllal született meg, hogy betűkbe vésett örök emléket állítson Orbán Olga legkiemelkedőbb sportolói eseményeinek, győzelmeinek, amelyeknek köszönhetően ma is a romániai vívás legnagyobb alakjaként emlegetik.

¹ Szántó Irén írása Orbán Olgáról a Dolgozó nő, 1957. február 2. számában

KOLOZSVÁRTÓL A MELBOURNE-I OLIMPIÁRA

Orbán Olga 1938. október 9-én született Kolozsváron. Még nem töltötte be tizennegyedik életévét, amikor franciata-nárnője, Bartos Katalin, aki vívott is, elvitte az osztályát egy vívóedzésre. Férje, Bartos Tibor, aki akkor a kolozsvári vívás egyik kiemelkedő versenyzője volt, vezette az edzéseket, ő tanította meg az első lépéseket a fiataloknak. A diáklányok között felfigyeltek a fiatal Olgára, akit elvittek a kolozsvári Haladás (Progresul) vívóedzéseire. Tehetségét azonnal ész-revette Ozoray-Schenker Lajos vívómester, Olga pedig irá-nyítása alatt kezdte el versenyszerűen vívni.

Berobbant a román vívóéletbe. *Köztudomású, hogy a ví-vók általában többévi versenyzés, tanulás után szoktak „kiug-rani”. Hosszú évek szorgalmas munkája, nagy versenytapasz-talat segíti hozzá a vívókat a sikerekhez. Rövid idő alatt csakis*

egészen kivételes tehetségű, kiváló adottságokkal rendelkező vívók képesek jó eredmények elérésére. És Orbán Olga ez utóbbi-akhoz tartozik – jegyezte fel László Ferenc sportújságíró.²

Alig 15 éves, amikor a Haladás benevezte az **1954**-es ro-
mán ifi bajnokságra. A július 11-i szatmári versenyen nagy
meglepetésre legyőzte a nagy esélyes Eugenia Țărăngoiut és
megnyerte a bajnokságot. Harmadik helyen a kolozsvári Tu-
domány versenyzője, Kabdebó Judit végzett. • 1954

Tehetségét felismerték a fővárosban is, így **1955**-ben Or-
bán Olgát is benevezték a lipcsei tavaszi Nemzetközi Vásár
alkalmával rendezett vívóversenyre. A nemzetközi verseny-
eken való bemutatkozás pedig fényesre sikerült: a női tőr ver-
senyét a fiatal kolozsvári lány, a nemzetek (Kelet-Németország,

² László Ferenc: Az ifjú bajnoknő. Igazság, 1955. június 2.

Csehszlovákia, Bulgária és Románia) összetett versenyét pedig Románia nyerte meg. A férfiak párbajtőr versenyében Tudor Ilie diadalmaskodott, a kolozsvári Uray Zoltán pedig harmadik lett, a hölgyeknél pedig Maria Taitiş negyedik helyen végzett.³

Bátran mondhatjuk, Olga letette névjegyét a nemzetközi mezőnyben. Nem csoda, hogy egy hónappal később már beneveztek a budapesti ifjúsági világbajnokságra. Az április 7–11 között lebonyolított verseny női tőr próbája jelentette az első hosszú versenyt számára (a selejtezőket, a középdöntőket és a döntőt is ugyanazon a napon bonyolították le). 51 versenyző nevezett, kiket 8 selejtezőcsoportba osztottak. Romániát hat versenyző képviselte, közöttük a kolozsvári Orb Katalin és Orbán Olga, valamint Şamşudeanu, Taitiş, Grib és Țărăngoiu. Mindkét kolozsvári versenyző továbbjutott a selejtező csoportból, de nem

³ Scrimerii noştri au câştigat toate concursurile de la Leipzig.
Sportul popular, 1955. március 8.

• Orbán Olga

• Az 1955-ös országos bajnok

• Bartos Katalinnal, az 1955-ös országos bajnokság után

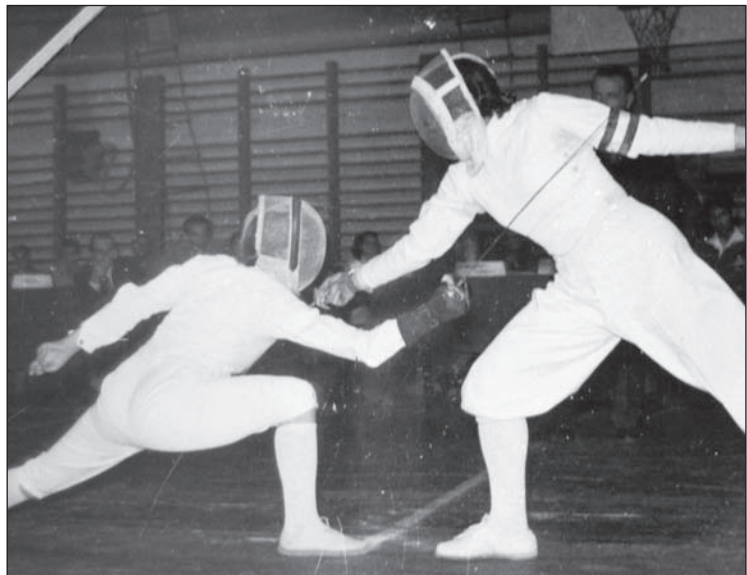
• Ozoray-Schenker Lajos

jutott be a döntőbe. A szakértők felfigyeltek, hogy mindketten szoros mérkőzésekben maradtak alul a középdöntő során. Orbán Olgáról külön feljegyezte a sportsajtó, hogy nagyon fiatal, erénye a nyugalom és a gyorsaság. A tapasztalat-hiánya miatt veszített néhány fontos csörtét 4-3 arányban. A versenyt a magyar Kelemen Vera nyerte meg, az olasz Bruna Colombetti és a szintén magyar Dömölky Lídia előtt. A döntő egyedüli román résztvevője Maria Taitiş volt.⁴

1955. május 11-én zajlott Kolozsváron az országos felnőtt bajnokság. A hölgyek tőr versenyét nagy meglepetésre Orbán Olga nyerte meg, akinek ez volt az első részvétele felnőtt országos versenyein. Ez a verseny hozta a kolozsvári vívás történetének legnagyobb sikerét: Bartos Tibor megnyerte a kardversenyt, Pellegrini Béla a tőrt, Orbán Olga pedig a női tőr versenyét. A sort Uray Zoltán „rontotta el”, aki második lett párbajtőrben.

Olga ebben az évben sikeresen érettségizett, majd novemberben megvédte ifi országos bajnoki címét. A brassói versenyen 18 asszó során összesen 8 tust kapott, s igazolta, hogy klasszis vívóvá fejlődött.

⁴ Mester Ernő: După campionatele mondiale de scrimă ale juniorilor. Sportul popular, 1955. április 23.

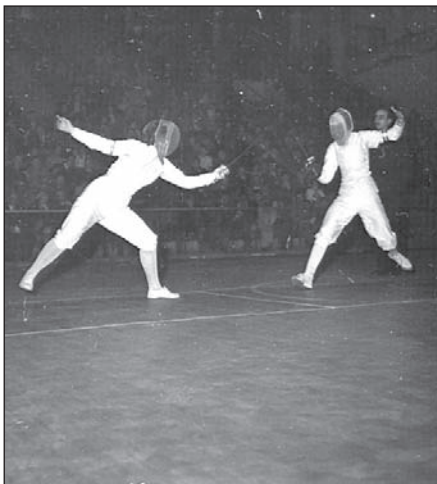
• 1955-ben egyaránt ifi és felnőtt országos bajnokságot nyert

• Jelenetek az 1955-ös budapesti ifi vb női tőr versenyről

• Dömölky–Colombetti asszó

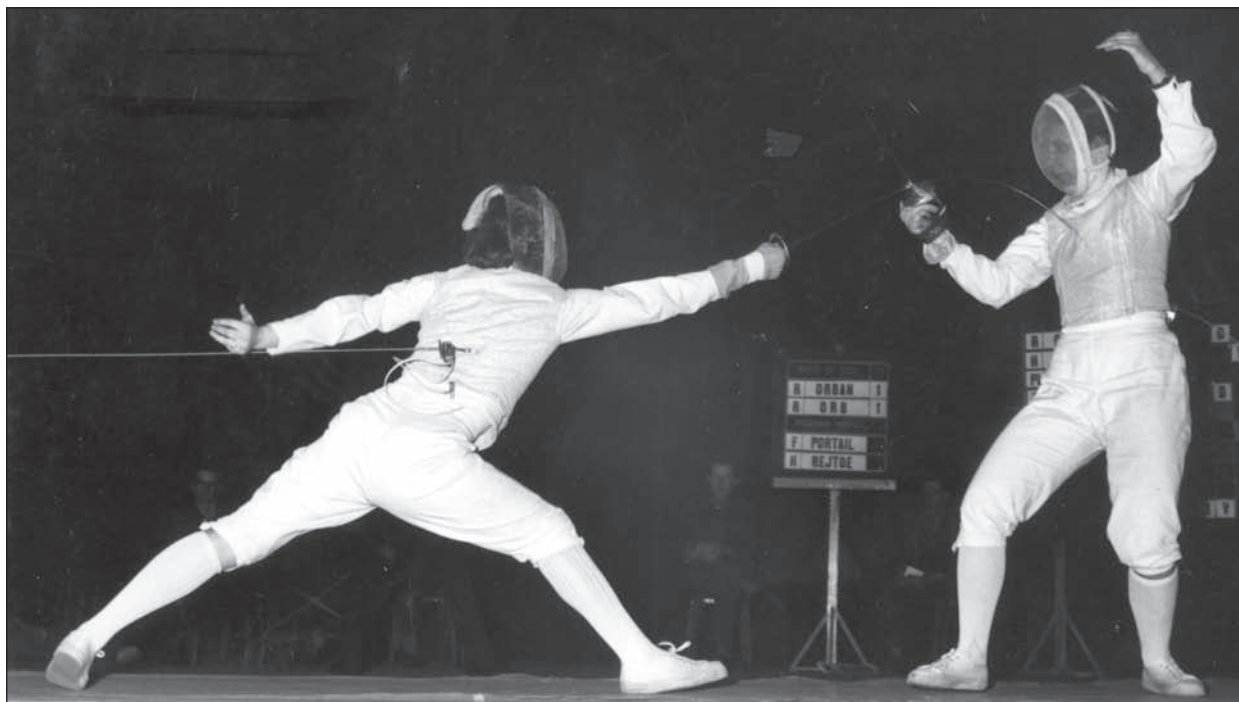
• Kelemen–Colombetti asszó

• A dobogósok: Dömölky Lídia (3), Kelemen Vera (1) és Bruna Colombetti

• Az 1956-os ifi vb döntőjének mezőnye. Balról Orbán Olga, Rejtő Ildikó, Salbach (Lengyelország), Orb Katalin, Maria Vicol, Ágoston Judit, Portaille (Franciaország), Mees (Nyugat-Németország)

• Orbán Olga (balra) és Orb Katalin csatája az 1956-ös ifjúsági világbajnokságon

• Olgát vigasztalják egy váratlan vereség után (Varsó, 1957). Jobb oldalon Mario Visconti híres olasz párbajtőröző, nemzetközi bíró.

1956 • Az 1956-os év a bukaresti „Városok kupájával” kezdődött, melyet nagy meglepetésre Kolozsvár csapata hódított el. Az Orbán, Orb, Telegdi Márta tör csapat megnyerte a hölgyek versenyét, míg a fiuk kardban és párbajtőrben egyaránt dobogós helyezéseket értek el, így az összetett pontversenyben Kolozsvár megelőzte Szatmárnémetit és Bukarestet.

A tavaszi lipcsei nemzetközi versenyen Olga ismét képviselte Romániát, a törverseny döntőjében pedig nagy csatában alulmaradt csapattársával, Maria Taitişsal szemben. A férfiak kardversenyét Bartos Tibor nyerte meg.

Április elején került sor Luxemburgban az ifjúsági világbajnokságra, ahol a döntőbe egyaránt bejutott Taitiş-Vicol, Orb és Orbán. A versenyt Rejtő Ildikó nyerte meg Taitiş-Vicol és Ágoston Judit előtt. Orbán az előkelő ötödik helyen végzett. A korabeli sajtó feljegyezte, hogy Olga a két magyar versenyzővel nagyon szoros csörtét vívott, mind a kétszer 4-3-as vereséget szenvedett.⁵

1956. áprilisában harmadszor is megvédte országos ifi bajnoki címét, majd harmadik helyen végzett a felnőttek versenyében (Vicol és Elena Şamşudeanu mögött). A bajnoki cím sikertelen megvédését azzal magyarázták, hogy

gyakran elsiette a csörtéit, nem vívott elég higgadtan a kulcspillantatokban.

Május utolsó napján került sor Como városában a nemzetközi vívóversenyre, melyen olasz, dán, angol, francia, belga, magyar, osztrák, román és svájci versenyzők vettek részt. Orbán megnyerte a negyedik selejtező csoportot, majd második helyen végzett a középdöntőben. A döntő résztvevőit tekintve akár vb-döntő is lehetett volna a verseny, hiszen a világ legjobbjai csaptak össze. A szoros versenyt a francia Kate Delbarre-Bernheim nyerte meg, Olga az ötödik helyen végzett.

A szeptemberi női tör csapat-világbajnokságon (melyet ekkor rendeztek meg először, Londonban) a román válogatott a hatodik helyen végzett. A versenyt követően, 1956 októberében, döntötte el a román sportvezetés, hogy a melbourne-i olimpiára Orbán Olgát és Orb Katalint nevezi. Az utolsó pillanatban megszületett döntést Orbán remek formájával, Orbnak pedig a csapat vb-n mutatott parádés eredményeivel magyarázták. A döntéshez hozzájárult, hogy a román sportvezetés a férfi tör csapatot szerette volna nevezni, ám a gyenge eredmények miatt utolsó pillanatban a két lány mellett döntött.

⁵ Campionatele mondiale de scrimă pentru juniori. Sportul popular, 1956. április 5.

Az olimpiára szokatlanul későn, november 22-től december 8-ig került sor Ausztráliában. A román válogatott október 26-án utazott el, és a verseny előtt felkészülési versenyeket vívott Melbourne-ben. A romániai, amerikai és ausztrál vívók felkészülési tornáját Orbán Olga nyerte meg, jelezve ezzel, hogy remek formában van. A szakértők egyetértettek abban, hogy a női törversenynek nincs egyértelmű esélyese. A kiegyensúlyozott mezőnyben számos olyan vívónő található, aki kieshet a selejtezőben, de ugyanakkor megnyerheti az olimpiai tornát. Példaként emlegették Dömölky Lídiát, aki az 1955-ös világbajnokságon a magyar csapat legfiatalabb tagja volt és meglepetésre megnyerte a versenyt.

A hölgyek törversenyét november 29-én bonyolították le. Huszonhárom sportolót neveztek, akiket három selejtezőcsoportba soroltak. Orbán Olga a másodikban indult, 6 győzelemmel és egy vereséggel simán lépett tovább. Orb Katalin a harmadik csoportban versenyzett, három győzelmet ért el, s bár ez normálisan elég a továbbjutáshoz, a csoportban elért szoros eredmények miatt kiesett.

A középdöntőre délután került sor, Orbán ismét parádésan vívott és bejutott az esti döntőbe. A legjobb nyolc közé,

• Utazás Melbourn-be

nagy meglepetésre, nem jutottak be sem Magyarország, sem a Szovjetunió képviselői.

A döntőt Olga a francia Delbarre-rel kezdte. A selejtezők során már kikapott a francia lánytól, most is szoros volt csörte. A francia lány végig vezetett, de Olga edzője, Csipker Sándor, támadásra buzdította tanítványát, ezzel sikerült egyenlíteni, majd Olga 4-3 arányban győzött. Második csörtéjét simán nyerte az angol Scheen ellen (4-1). Ez volt a harmadik

győzelme az angol hölgy ellen ezen a versenyen, a selejtezőben és a középdöntőben is könnyedén nyert. Az olasz Colombettit 4-2 arányban, az osztrák Ellen Müller-Preisst pedig nagy csatában győzte le Olga ezután. Következett a francia Renée Garihle. Olga 3-2-re vezetett, amikor egy szimultán szúrás következtében a gép csak Olga szúrását mutatta érvényesnek. A franciák reklamáltak, hosszas tárgyalások után leellenőrizték a kolozsvári lány mellényét, és végül le kellett cserélnie ezt. Ezután a francia lány két tust ért el és megnyerte a csörtlét. Ám Olga hamar összeszedte erejét, és legyőzte a dán Lachmannt, illetve az amerikai Romaryt. Így a döntőt az angol Gillian Mary Scheen és Orbán Olga egyaránt 6 győzelem és egy vereséggel zárta.

A szabályok értelmében a két versenyző egy döntő csörtlét vívott az olimpiai győzelemért, melyet Scheen nyert 4-2-re, így az övé lett az aranyérem, Olga pedig ezüstérmes lett. A bronzot a francia Garihle nyakába akasztották.⁶

Orbán Olga óriási eredményt el. Bár sokan elemezték, hogyan, miért veszíthetett, ez nem csorbítja eredményének nagyszerűségét. Csipker Sándor, a válogatott edzője szerint *betörtünk a nemzetközi élvonalba, és a siker nem csak jól*

⁶ Radu Urziceanu: Olga Orban a doua din lume la floretă. Sportul popular, 1956. december 1.

• Magyar-román közös edzés 1956-ban:
Kovácsné Nyári Magda, Orb Katalin és Orbán Olga

• Kolozsvár képviselői Melbourne-ben: Orbán Olga és Orb Katalin

*esik, hanem kötelez.*⁷ A válogatott edzője higgadtan foglalta össze az olimpiai döntő tanulságait: soha ilyen erős mezőny nem gyűlt össze, ráadásul mindenki ismerte az ellenfeleit. Huszonhárom hasonló szinten vívó hölgy, akik közül csak 8 juthatott döntőbe. Nagy termekben nyilvánosan zajlottak az edzések, ahol mindenki mindenkit látott, így elemezhető volt mindenki teljesítménye, taktikai felkészülése. A válogatott edzője szerint nem a műhelytitkok, hanem a következetes felkészülés számított.

Az olimpiai után a sajtó arról faggatta a kolozsvári lányt, hogy siker vagy kudarc a második hely. Olga kihangsúlyozta, hogy számára mindenképp óriási siker ez az ezüstérem. És hogy mi történt az utolsó tus során? *Elsiettem a dolgot. Amikor megtudtam, hogy aranyérmet is nyerhetek, egyetlen gondolat uralkodott bennem: minél gyorsabban megnyerni. Nem megfelelő időben támadtam, nem készítettem kellőképpen elő a támadásokat és a nyugodtabb Schenn győzött*⁸ – magyarázta a sportoló.

Ötvenkét évvel később is hasonlóan vélekedett: *1956-ban nagyon nagy meglepetés volt a második helyezés, de én ennek*

⁷ Melbourneben bevált az edzésrendszerünk. Újsport, 1956. december 28.

⁸ Radu Urziceanu: Olimpiai élményeim II. Újsport, 1956. december 24.

is annyira örültem. Ha más úgy lett volna második, ahogy én, a haját tépte volna keserűségében. Két nap alatt háromszor megvertem Scheent, de mivel kikaptam Garihletől, volt egy vereségem, az angolnak ugyancsak egy (tőlem), azon a bizonyos holtversenyen pedig kikaptam tőle. Nem emlékszem, hogy a zsűri csalt volna ellenem, de a magyarok, főként Bay Béla, azt állították, hogy elvették tőlem az asszót, a belga bíró ugyanis azt mondta, hogy miért nyerne ez a 18 éves vívó, inkább legyen az angol.⁹

Ami pedig a döntő tust illeti, jegyezzük meg, hogy néhány esetben kérdésesen döntött a vezető bíró. Scheen sikeresen hárított két támadást és mindkétszer visszaszúrta, majd egy Orbán tus után az angol hölgy 2-1-re vezetett. A következő tusnál Orbán hárította az angol hölgy támadását, majd visszaszúrta. Mindkét égő kigyúlt, a bíró pedig törölte a találatot. Ez volt az első pillanat, amikor a döntőt követő szakemberek egyetértettek, hogy a tust meg kellett volna ítélni Olga javára. Maradt tehát a 2-1. A következő tusnál is kigyúlt mindkét égő, ám ezúttal a pontot Scheen javára ítélték meg, így 3-1 lett az eredmény. Olga tusát Scheen tiszta szúrása követte,

így a végeredmény 4-2 lett.¹⁰ Én voltam a legfiatalabb, nem sokat vártak tőlem, már a döntőbejutásom meglepetés volt. Sajnos, tapasztalatlan voltam, ugyanis az angol hölgytől, akit két nap alatt háromszor is legyőztem, a negyedik, legfontosabb asszóban kikaptam. Bartos tanárnőmnek a férje, Tibor azt mondta: „Soha nem leszel ilyen közel olimpiai aranyhoz”. Sajnos, igaza volt – emlékezett vissza 2008-ban a vívónő.¹¹

• Orbán Olga és Müller-Preiss

⁹ Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (II). Szabadság, 2008. december 22.

¹⁰ Egon Horn: Prima medalie olimpică a scimei românești. Stadion, 1957. január 2.

¹¹ Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (I). Szabadság, 2008. december 13.

A VILÁGBAJNOK

1957 • Az **1957**-es év remekül kezdődött Olga számára. Tavasszal ismét győzni tudott a lipcsei nemzetközi versenyen (a szocialista országok versenyzőinek részvételével). Sikerének értékét növelte, hogy ettől a kiírástól a Szovjetunió és Magyarország is nevezte csapatát. A mezőny kiegyensúlyozott volt, ennek ellenére Olga 8 győzelmet gyűjtött és elnyerte a serleget. A második helyen a szovjet Sitykova, a harmadikon Vicol Maria, a negyediken pedig Rejtő Ildikó végzett.

A lipcsei versenyt a varsói ifi világbajnokság követte. Óriási meglepetésre Olga már a selejtezőkben kiesett. Bombahírként kapta fel a korabeli sajtó az olimpiai ezüstérmes korai búcsúját az ifik versenyében (holott más esélyes is kiesett a verseny korai szakaszában, például a későbbi felnőtt világbajnok, Alexandra Zabelina). Az 1957-es országos bajnokságon elért harmadik helyezését pedig olajat öntött a tűzre (a bajnoki címet Orb Katalin szerezte meg). A bukaresti sajtó „primadon-

náskodással” vádolta. A fővárosi sportsajtó és szakvezetés is egyetértett, hogy túlságosan fejébe szállt a dicsőség.

Sokan keresték a magyarázatot Orbán Olga visszaesésére. És amint az gyakran megtörténik, a válasz nagyon egyszerű volt: Olga egyetemi felvételre készült. Tanult, és csak szabadidejében vívott, ez a tény pedig rányomta bélyegét az elért eredményekre. *Bartós Katalin tanárnőmnek köszönhetem, aki fiatalkoromban azt mondta: „Én vittelek vívni, az én lelkemen ne száradjon a sorsod” –, és közös megegyezéssel egy nyáron egyáltalán nem versenyeztem, a tanárnő felkészített az egyetemre, és Kolozsváron elvégeztem a francia–román szakot.*¹² Nem indult a moszkvai nemzetközi versenyen, 1957 őszén pedig sikeresen felvételizett a Bolyai egyetem francia-román szakára.

Az 1957-es vívó világbajnokságot Párizsban rendezték. A hölgyek versenyében 83 sportoló nevezett, Romániát hat versenyző képviselte: Orb Katalin, Elena Șamșudeanu, Cecilia

¹² Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (I). Szabadság, 2008. december 13.

Neagu, Eugenia Țărăngoiu, Maria Vicol és Orbán Olga. A legjobb nyolc közé végül Orbán és Țărăngoiu jutott be. Orbán nagy harcot vívott ellenfeleivel, de sajnos négy vereséget szenvedett, három csörtét 4-3 arányban (kétszer 3-1-re is vezetett), s így a hatodik helyen zárt. Eredménye nagyszerű volt, ha figyelembe vesszük, hogy milyen keveset edzett az év folyamán. Țărăngoiu a nyolcadik helyen végzett. A versenyt a szovjet Alexandra Zabelina nyerte meg.

A világbajnokság után ismét lehetőség nyílt a kritikákra. A kolozsvári sportvezetők közül Mester Ernő tett néhány csípős megjegyzést Olga eredményéről. *Orbán Olga tehetsége ezúttal újból kibontakozott és szép vívással nagyfokú elismerést váltott ki. Kár, hogy csak a tehetségét emelhetem ki, mert felkészülése fogyatékosnak bizonyult. Reméljük azonban, hogy legközelebbre már tudni fogja kötelességét.*¹³ Hasonló jellegű elemzéseket tett Andrei Vâlcea válogatott edző is. De míg a bukaresti edzőket (Vâlcea, Ruxandra Ionescu) többnyire a rosszindulat vezérelte, addig Mester a kolozsvári vívók lelkes támogatója volt (ő is kolozsvári lévén). Amikor csak tehetett, mindent megtett a tehetséges fiatalok nemzetközi verse-

• Orbán Olga és Țărăngoiu Eugenia, az 1957-es bukaresti nemzetközi versenyen

¹³ Mester Ernő: Vívóink először a világbajnokságon. Az 1957-es újságcikk forrása ismeretlen (kivágva maradt fenn).

• 1957, Varsó, ifi vb (balról): Vilcea Andrei, Orbán Olga, Poenaru Sorin, Tănase Mureșan

• Az 1957-es világbajnokság első hat helyezettje. Jobbról: Zabelina, Schmid, Camber, Kiseleva, Colombetti, Orbán

• Az 1957-es párizsi vb-n Orbán Olga és Veronett

nyekre való nevezése érdekében, ő is közbenjárt, hogy a kolozsvári lányok indulhassanak az 1956-os olimpián.

A „Városok-kupája” versenyen, melyen Románia férfi és női csapatai versenyeztek, a kolozsvári Haladás nem nevezte be a párizsi vb-ról visszatért versenyzőit, Orbánt és Orbot. Elena Mateescu, a „Sportul popular” hasábjain, sztárkodással vádolta a két versenyzőt, sőt, felszólította a kolozsvári és a fővárosi vívó-bizottságokat, hogy ilyen esetben tegyék meg a szükséges lépéseket, hogy a sztárkodást kizárják. A cikkhez egy Maria Vicol arcképet is csatoltak, kihangsúlyozva, hogy ő a vb-n és a szebeni versenyen is indult, és ismét felhívta magára a figyelmet. Mellesleg Vicol a világbajnokságon már a negyedöntőben kiesett. Sajnos a korabeli fővárosi sportsajtó számára egy bukaresti versenyző részvétele mindig dicsőséget jelentett, míg egy erdélyi magyar lány hatodik helye az év legfontosabb vívóversenyén csalódást okozott...

A kritikákra a választ ismét László Ferenc adta. *S ha már valakit szapulni kezdenek, akkor mindenki igyekszik kivenni részét a „nagymosásból”* – jegyezte meg a sportújságíró.¹⁴ Abban az időszakban, amikor a sportban elért siker nem jelentett anya-

14 László Ferenc: Nem csak Orbán Olgáról van szó. Az 1957-es újságcikk forrása ismeretlen (kivágva maradt fenn).

gi juttatásokat, amikor a versenyeken való részvételért, valamint a dobogós helyezésekért nem járt pénzjutalom, Olga a tanulást is olyan fontosnak tekintette, mint a vívást. Mellesleg nem „sztárkodás” miatt hagyta ki a szebeni versenyt: a világbajnokságon való részvétel érdekében az egyetem rektora engedélyezte két vizsgájának halasztását, ezeket hazatérése után kellett pótolnia. *Orbán Olga nem hanyagolta el kötelességét, sőt véleményünk szerint példát mutatott, hogyan kell megfelelő módon összekapcsolni a munkát a sporttevékenységgel... Minden bizonnyal rövidesen bepótolja a hiányos edzések okozta kiesést és a jövőben ismét egyenlő eséllyel indul a világ bármely vívójával szemben.*¹⁵ Olga karrierje igazolta László Frici állítását és megcáfolta „kritikusainak” véleményét.

Az 1957-es év végén rendezett bukaresti nemzetközi tornán Olga második helyen végzett, a magyar Székely Tiborné mögött. Az év utolsó napján Orbán Olga megkapta a sportmesteri címet. A 73 kitüntetett sportoló között két vívónő, Țărăngoiu és Vicol, is szerepelt, de ugyanakkor tüntették ki a kolozsvári birkózót, Márton Györgyöt is.

1958 • 1958. áprilisában rendezték az ifjúsági világbajnokságot a román fővárosban. Olga újabb ifi bajnoki címet

¹⁵ Uo.

• Kolozsvár csapata (balról): Kabdebó, Orb, Zăgoni és Orbán

• Pozsony-Kolozsvár sporttalálkozó (1958).
Balról Orbán László, Orbán Olga, Rohonyi László, Kabdebó Jutka

• Válogatott vívók: állnak balról Pelmuș, Pellegrini, Angelo, Mustață, ?, Bartos. Ülnek Orbán Olga, Șamșudeanu, Vicol

szerzett, mellette két kolozsvári versenyző, az orvostanhallgató Ghilezan Nicolae, illetve az akkor tizedik osztályos ifjabbik Guráth Béla is kiharcolta az indulás jogát. A női tör versenyt az előző évi világbajnok Zabelina nyerte meg, Olga pedig a 4. helyen végzett. A második, harmadik és negyedik helyezett ugyanannyi győzelmet szerzett, így az adott találatok határozták meg a végző sorrendet (nem rendeztek szétvívást).

A korabeli sportvezetés nagy hangsúlyt fektetett a rendezésre és a mögötte húzódnó propagandára, és hogy a rendező ország versenyzői nem szereztek érmet, újabb elégedetlenségre adott okot. A válasz viszont Mario Visconti volt párbajtőröző, az olasz vívószövetség tagja, nemzetközi zsűri elnöktől érkezett. A szakember kiemelte, hogy A román vívók sokat fejlődtek az utóbbi években, kiemelve küzdőképességüket és jó erőnléti felkészülésüket. Orbán Olga mellett, akit több ízben látott vívni, felfigyelt „a kis Guráth” higgadsága, küzdeni akarása. Ifjabbik Guráth Béla pedig egy évvel később berobbant a nemzetközi élménybe...

Szombathy István újságíró is a résztvevők fiatalságát és kitartását hangsúlyozta. *Százötven gyerek... Mert hiszen lehet-e felnőtt számba venni a kis Szabót, a 20 éves bájos román Orbán Olgát vagy Guráthot, a luxemburgi Linket, s a többieket? Gyerek*

• A román válogatott az 1957-es párizsi világbajnokságon (balról): Orb, Șamșudeanu, Vicol, Orbán

• Szabó Olga és Sándor Romában, 1960-ban

• Szabó Sándor 1937. január 20-án született a Brassó melletti Cenken. A kolozsvári Haladás, majd a Tudomány (U) csapatának tagja, 18 éves korától pedig válogatott vízilabdázó. Részt vett az 1956-os olimpián (a román válogatottal nyolcadik), illetve az 1960-as és 1964-es játékokon (ötödik helyen végzett a román válogatott).

*még mind, s gyerekek voltak a páston is, amikor összeszorított szájjal, a nagyoktól hamar eltanult harsány csatakiáltásokkal harcoltak a győzelemért. Persze, valamennyi igyekezett felnőtt, komoly embernek látszani, de az ügyetlenül felrakott álarc alól annál megkapóbban csillant elő a gyermekszív, amely mindenért lelkesedik és amely mindent komolyan vesz.*¹⁶

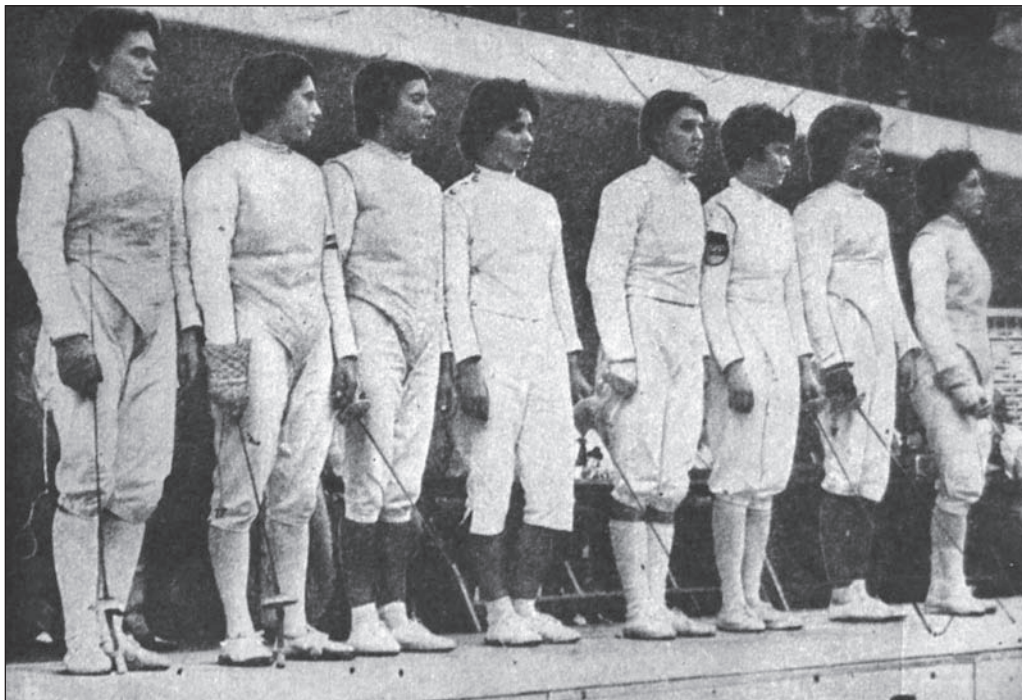
1959 • Az **1959**-es éve egy újabb lipcsei sikerrel kezdődött Olga számára. Ezt követően a párizsi ifjúsági vb-n második helyen végzett, így megszületett a várva-várt siker. Megnyerte ezután Románia nemzetközi versenyét, majd az országos bajnokságot is. Ez volt Olga harmadik sikere, emellett négy országos ifi bajnoki címmel is büszkélkedhetett. Ez év november 12-én kötött házasságot Szabó Sándor vízilabdázó olimpikkal.

1960 • Az **1960**-as varsói nemzetközi versenyen a második helyet szerezte meg, majd az olimpia előtti román-francia felkészülő tornát is megnyerte, nagyszerűen vívott. Az 1960-as olimpiai játékoknak Róma adott otthont. A női tőr döntőjébe két Romániát képviselő vívó jutott: Szabó Olga és Vicol Maria. Olga sajnos az első csörtéit elidegeskedte, így nem tudta megismételni négy évvel korábbi eredményét. A német Heidi Schmid lett az olimpiai bajnok, ezüstérmes pedig

¹⁶ Szombathy István: Könny és kacagás. Az újságírók forása ismeretlen.

• Kolozsvár női törccsapata a Pozsony-Kolozsvár nemzetközi verseny után. Balról Zágoni, Orbán, Kabdebó és Orb

• Az 1960-as olimpia női tör versenynének döntősei

• A román női törvályogatott az 1960-as olimpián (balról): Szabó Olga, Ana Ene Pascu, Tarangoiu Mateianu Eugenia, Sachelarie Georgeta, Vicol Maria, Orb Lázár Katalin.

a szovjet Valentina Rastvorova. A harmadik helyért szétvívás következett, ugyanis Vicol, Szabó és Galina Gohorova ugyanannyi győzelmet ért el. A bronzéremért folytatódott a döntő a három versenyző között. Vicol legyőzte Szabót 4-2-re, majd Gohorova legyőzte Vicol 4-2-re. Ha az utolsó mérkőzésen Szabó legyőzi Gohorovát, a hármas holtversenyt a döntő során adott tusok száma döntötte volna el. Így már biztos volt, hogy az utolsó csörte eredményétől függetlenül Szabó Olga az ötödik helyen végez, de ha győz, akkor Vicol bronzérmes lesz. A Szabó-Gohorova asszót végül nagy csatában, 4-3 arányban Szabó nyerte meg, így csapattársa megszerezte a bronzérmet. A női tör válogatott – Mateianu, Szabó, Vicol, Lázárné Orb – a negyedöntőben kiesett.¹⁷

1961 • **1961**-ben először sikerült dobogóra állnia a neves párizsi „Jeanty-kupán”. A versenyt Colombetti nyerte meg, Olga a második helyen végzett. A szófiai főiskolás világbajnokságon egyéniben második lett, a Szabó, Lázár-Orb, Vicol, Varvarichi Denissa válogatott pedig megnyerte a női tör csapatbajnokságát. Az országos bajnokságon ismét legyőzte Vicol, öt év után pedig Kolozsvár csapata, a CSM, megnyerte a hölgyek csapatversenyét is.

¹⁷ Radu Urziceanu, Tudor Vornicu. Jocurile olimpice de la Roma. Bucuresti, 1961, 184-187.

Az év legfontosabb versenyét, az 1961-es világbajnokságot, júliusban rendezték Torinóban. A hölgyek egyéni versenyének negyedöntőjébe Szabó Olga és Vicol Mária jutott be. A nagy formában vívó Szabó megnyerte a negyedöntőben csoportját, majd második helyen zárt az elődöntőben, csoportjában, így bejutott a döntőbe. Az első három forduló után négy versenyző, közöttük Olga is, egyaránt három győzelmet ért el. Zabelina ellen 3-2-re vezetett, de végül 4-3-ra elvesztette csörtéjét. A német Schmid ellen 2-0-ra vezetett, de szintén 4-3-ra veszített. Négy győzelemmel zárt, rosszabb tusarányának köszönhetően pedig az ötödik helyen végzett, bár a harmadik és negyedik helyezett is ugyanannyi győzelmet ért el. A versenyt az olimpiai bajnok Heidi Schmid nyerte.¹⁸

A női tör csapatversenyében Romániát Vicol, Szabó, Ene és Lázár-Orb képviselte. Az első körben Románia legyőzte Lengyelországot és Angliát. A következő körben kikapott Magyarországtól, de legyőzte Nyugat-Németországot, így bejutott az elődöntőbe. Az elődöntőben vereséget szenvedett a Szovjetunió csapatától, így a bronzérem megszerzéséért Olaszországgal csatázott a kisdöntőben. Szoros mérkőzésen végül Románia megszerezte a bronzérmet (9-6 Olaszország

¹⁸ Au luat sfârșit întrecerile individuale de floretă fete. Sportul popular, 1961. július 22.

ellen, Szabó, Lázár és Ene egyaránt három győzelemmel járult hozzá a remek eredményhez). A vb döntőjében a Szovjetunió legyőzte Magyarországot.¹⁹

1962 • Az 1962-es év hozta Szabó Olga számára a legnagyobb sikert. A román-magyar-olasz nemzetközi versenyen uralta a mezőnyt, majd egy újabb országos bajnoki címet szerzett. Ezután következett július 17. és 29. között a Buenos Aires-i világbajnokság. A versenyek során a női tör mezőnye volt a legkisebb létszámú, hiszen itt teljes szovjet és magyar fölényrel számoltak a résztvevő országok képviselői, s többen nem is utaztak ki teljes csapattal.

S most adjuk át a szót Szabó Olgának! *Meglepetés volt a hazaiaknak az 1956-os ezüstérem megnyerése, de az 1962-es világbajnoki cím is. Ide csak engem és Maria Vicolt küldtek el, edző nélkül, és ez azért volt szenzáció. Argentínába készültünk a csapattal, és egy-két héttel az indulás előtt meghívták a magyar törvályogatott második csapatát, hogy ellenőrizték le, milyen formában vagyunk. Én megnyertem az egyénit, de mégis csúnya vereséget szenvedtünk csapatban. 1962 nyarán fél évvel elhalasztottam az államvizsgám, és szívvel-lélekkel készültem Bukarestben a világbajnokságra. A válogatott vezetősége először*

¹⁹ Echipa feminină de floretă a R. P. Române casată pe locul III. Sportul popular, 1961. július 24.

• Szabó Olga és Maria Vicol, az 1962-es vb előtt

• Az 1962-es világbajnokságon nyert aranyérem

azt mondta, nem utazhatok Argentínába, mivel nem küldhetik ki a csapatot, és Pellegrini Angelo nem kapta meg a vízumát. A javaslatomra azonban Vicollal elutazhattam a világbajnokságra. Se pénzünk, semmi... Telefonáltam Vicolnak, hogy hozza a személyazonosságait az útlevél elkészítéséhez. Felkerestük a minisztérium kasszársnőjét, akivel aztán lementünk a városba, hogy pénzt kapjunk. Leadták Buenos Airesben az argentin román nagykövetség telefonszámát, hogy tudjuk meg, hova kell mennünk, mi ugyanis táviratilag lemondunk a részvételtől. Volt már pénz, de nem volt repülőjegy, sőt járat sem. Nekünk hétfőn este el kellett volna utaznunk Párizsból. Egy üres repülő elvitt kettőnket Brüsszelig, onnan Párizsba mentünk egy szállodába, ahonnan mindenki indult. Buenos Airesben nyári papucsban jártunk, azt hittük, jó idő lesz, közben hideg, késő ősz volt. Elmentünk a román nagykövetséghez, de amikor odaérteztük, az Indonézia Nagykövetség felirat fogadott. Egy lélek nem volt az épületben, megtudtuk, hogy onnan egy éve elköltözött a román követség. Miután leadták az új címet, és megtaláltuk, kiderült meglepetésünkre, hogy a titkár és a nagykövet is kolozvári. Felöltöztettek, majd tolmácsot állítottak rendelkezésünkre, akik nagyon rendesek voltak... A döntőben szerencsém volt, ugyanis a két hatos elődöntőből négy sportoló ment tovább. Az

• Szabó Olga a dobogó legmagasabb fokán Buenos Airesben

első három helyezettet mind megvertem, a gyengébbiktől, egy amerikaitól azonban kikaptam. Utána 2–0-ra vezetett ellenem egy ismeretlen japán, nem ment semmi, én pedig kétségbeesetten hallgattam Bay Béla tanácsát. Végül négy sikeres tus után bekerültem a nyolcas döntőbe, miközben Vicol sírt mellettem, ő ugyanis már kiesett.

• Szabó Olga, 1962 világbajnoka

A döntő mezőnyébe négy szovjet, két magyar, egy olasz és egy romániai versenyző jutott. Olga rosszul kezdett: nagy meglepetésre kikapott a látszólag esélytelen Nicole Ragnotól és Juhász Katalintól. A szovjet Valentina Rastvorova 3-0-ra vezetett ellene és úgy tűnt, szertefoszlának az éremesélyek. Ám ekkor Olga fordított, megnyerte a csörtét 4-3-ra, majd a másik három szovjet versenyzőt (Galina Gohorova, Valentina Prudskova és Alexandra Zabelina) egyaránt 4-1-re győzte le, Rejtőt pedig 4-2-re. Így Orbán, Juhász és Gohorova egyaránt öt-öt győzelmet gyűjtött, s egy hármas holtverseny következett, ahol mindkét ellenfelét legyőzte 4-1 arányban, elhódítva a világbajnoki címet. Második helyen Gohorova, harmadikon pedig Juhász végzett. A budapesti Népsport kiküldött

tudósítója, Sákovics József ezt írta Olgáról: *jól érezte a tempót, a távolságot, s idegileg is nagyon együtt volt. A hármas holtverseny során sem ingott meg egy pillanatra sem, s biztosan, megérdemelten lett világbajnok.*²⁰

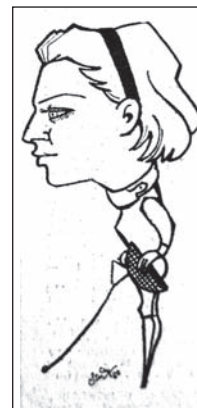
Ami a verseny végén történt: *miután a versenyt megnyertem, felálltam a dobogóra, és a zenekar egy egészen ismeretlen himnuszot kezdett játszani, a „Trăiască Regele” kezdetűt. A nagykövet hamar odament a karmesterhez, hogy álljon le, de az folytatta. A nagyváradi születésű Bay Béla csapkodta a kalapját, úgy kacagott.*²¹

20 Sákovics József: Kitűnően rajtolt női törccapatunk. Népsport, 1962. július 22.
Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (II). Szabadság, 2008. december 22.

A VILÁGBAJNOK VÁLOGATOTT

1962-ben Szabó Olga átigazolt a bukaresti Steauahoz, amely aztán a szatmári lányokat, Stahl Katalint, Gyulai Ilonát és Tasi Zsuzsát is leigazolta, így Románia legerősebb női törőcsapata lett. Sok esetben ezután a Steaua a román válogatottat is jelentette.

1963 • Az **1963**-as év újabb nemzetközi sikert hozott Olga számára: megnyerte a „Jeanty-kupát”. Az év legfontosabb versenye viszont a lengyelországi világbajnokság volt, melynek Danzig (Gdansk) adott otthont. A női tör versenyében a 82 indulót 12 selejtezőcsoportba sorolták. Szabó Olga, a címvédő, az első csoportot veretlenül zárta és továbbjutott. Vicol és Tasi Zsuzsa is továbbjutottak, míg Ana Ene és Jencsik Katalin kiestek. A második selejtezőkörben ismét csoportokba osztották a lányokat. Olga ismét megnyerte csoportját. A két

• Szabó Olga karikatúra
a Sportul lapban

• Gyulai Ilona, akihez szoros barátság fűzi mindmáig, illetve Zilahy József edző, kinek irányítása alatt 1969-ben világbajnoki címet nyert a román női válogatott.

csapatátársa is továbbjutott a legjobb 32 közé. Itt már nyolc nyert tusig tartott egy mérkőzés. A továbbjutás csak Olgának sikerült (8-3 a francia Revenu ellen), Vicol és Tasi kiestek. A nyolcad-döntőben Kovácsné Nyári Magdolnát, a negyed-döntőben pedig az olasz Giovanna Masciottat búcsúztatta. A legjobb négy közé három magyar törőző jutott: Rejtő Ildikó, Sákovicsné Dömölky Lídia és Juhász Kartalin. A versenyt Rejtő Ildikó nyerte meg, Olga a negyedik helyen végzett.²² Rejtő, Sákovicsné és Juhász között hármas holtverseny alakult ki, és kétszeres újravívásra volt szükség a győztes eldöntéséhez. A csapatversenyben Románia legyőzte Svédországot és az Egyesült Államok csapatát, majd a negyeddöntőben kikapott Franciaországtól. A döntőben a Szovjetunió legyőzte Magyarországot.

Ugyanebben az évben, Párizsban, a Nemzetközi Vívó-Szövetség megalapításának 50. évfordulóján, egy nagyszabású verseny keretében mérkőztek meg egymással az 1962-es és 1963-as világbajnokság győztesei. A női tör versenyében Rejtő Ildikó és Szabó Olga változatos és izgalmas mérkőzését vívott, Rejtő végül 8-6 arányú értékes győzelmet aratott, bár Olga 6-3-ra vezetett.

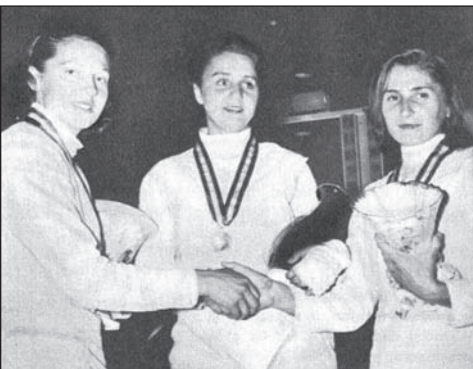
²² Campionatele mondiale de scrimă de la Gdansk. Sportul popular, 1963. július 20.

• Szabó Olga 1965-ben, a Juhász Katalin elleni szétvívás után

• Az 1962-es és 1963-as világbajnokok üdvözlik egymást. Balra Rejtő Ildikó, jobbra Szabó Olga

• Gorohova (középen), Szabó Olga (bal oldalon) és Valentina Prudskova, az 1965-ös világbajnokság dobogósai

• Az 1965-ös vb eredményhirdetése (balról) Szabó, Gorohova, Prudskova, Vicol, Jencsik, Gyulai

1964 • Az 1964-es év ismét sikeresen kezdődött. Megvédte címét a párizsi „Jeanty-kupán”, majd második helyen végzett az országos bajnokságon, Maria Vicol mögött. Az év legfontosabb eseményét viszont az olimpiai játékok jelentették. A tokiói törversenyek egyik meglepetését épp Szabó Olga első fordulóbeli kiesése okozta. Románia képviselői közül senki sem jutott a női tör egyéni döntőjébe, a Gyulai Ilona, Ana Pascu, Stahl Katalin, Szabó Olga, Vicol Maria csapat viszont tisztességesen helytáll és ötödik helyen zárta a versenyt. A szakemberek felfigyeltek a homogén csapatra, amely a következő évtizedben meghatározó szerepet játszott a világversenyeken.

1965 • 1965-ben ismét Párizsban rendezték a világbajnokságot. A verseny érdekessége, hogy nem nyolcas, hanem hatos döntőt rendeztek, amelybe két orosz versenyző mellett (Galina Gohorova és Valentina Prudskova) Szabó Olga, Maria Vicol, Jencsik Katalin és Drimbă (Gyulai) Ilona jutott be. Bár mind a négy román versenyző esélyes volt a végső győzelemre, végül az orosz Gohorova győzött. A döntő egy érdekes eseménye évtizedekkel később tisztázódott, amikor bajnoknőnk elmesélte a román válogatott tagjainak taktikázását. *Négy román és két orosz lány volt a hatos döntőben. Így hát taktikázunk, Jencsik-Stahl és Gyulai le kellett adják nekem az asszót,*

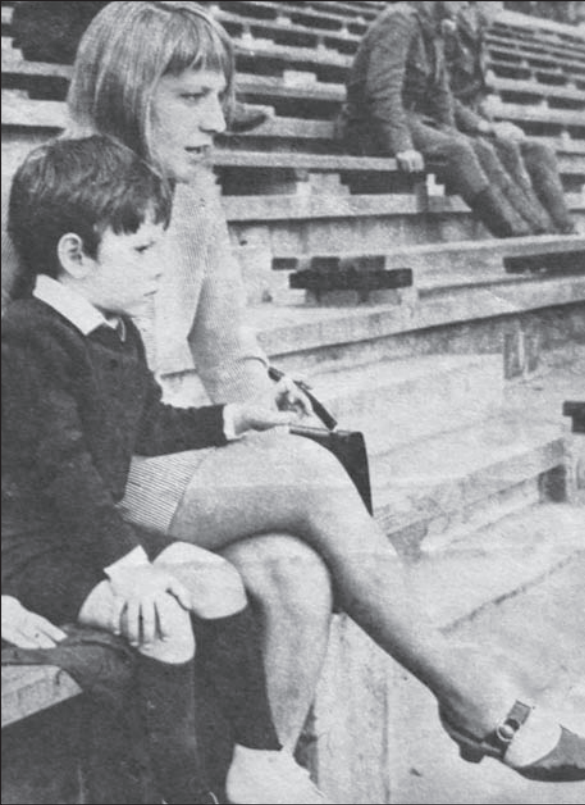
*ugyanúgy Vicol is. Ha nem így történik, Jencsik megnyerheti a vb-t. A nézők kifütyültek, én is borzalmasan éreztem magam. Nem voltam szellemileg felkészülve rá, kettő leadta nekem az asszót, a másik kikészített fizikailag. Végül egy orosz, Gohorova, győzött.*²³

Az eredmények igazolják mindazt, amit a bajnoknő mesélt: a Jencsik és a Drimbă elleni mérkőzéseket 4-0-ra nyerte, Vicol ellen 4-2-re nyert. Ugyanakkor Vicol is megkapta a „stratégiai” győzelmeiket: 4-0 Jencsik ellen, 4-1 Drimbă ellen. A nap legszebb mérkőzésén Jencsik 4-3-ra legyőzte a későbbi világbajnok Gohorovát.²⁴ A döntő másik érdekessége, hogy a győztes Gohorova két szoros mérkőzést nyert Drimbă és Vicol ellen, míg Prudskova hármát. Mindezen szoros csörték-nél felmerült, hogy a vezetőbíró a szovjet versenyzők javára részleghajlóan bíraskodott. Ezt Bay Béla is elismerte egy nyilatkozatában: míg Christian D’Oriola nagyszerűen bíraskodott, kollegája, Bouhatell sokszor hibázott. Néhány csörte vég-eredményét megváltoztatták ezek a hibák.²⁵

23 Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcán (II). Szabadság, 2008. december 22.

24 Tiberiu Stama: Olga-Orban Syabo a cucerit medalia de argint la floretă. Sportul popular, 1965. július 5.

25 Bay Béla nyilatkozatát Tiberiu Stama: Echipa feminină de floretă a României s-a calificat în semifinalele campionatului mondial. Sportul popular 1965. július 6. idézte

• Szabó Olga és ifj. Sándor egy vízilabda-mérkőzésen

A világbajnokság férfi kard csapatversenyében is botrányosan ítelt a zsűri, melynek élén ezúttal egy másik francia bíró, Tournon állott. A katasztrofális bírászkodás, amely nyomán Magyarország elvesztette az olaszok elleni elődöntőt, arra készítette a magyar küldöttséget, hogy lépjen vissza a kisdöntő előtt. Kovács Pál sokszoros olimpiai bajnok, a magyar küldöttség vezetője, felháborodottan beszélt Tournon bírászkodásáról. *Harminc éven át versenyeztem, de ilyen példátlanul rosszindulatú részrehajlással még nem találkoztam.*²⁶

A női csapat világbajnokság elődöntőjében Románia és Magyarország csatázott. Az órákig tartó drámai küzdelemben első csörtéi után Magyarország csapata elhúzott 4-2-re, majd a román válogatott fordított 7-4-re, és úgy tűnt, simán döntőbe jut. Ám ekkor a magyar lányok egyenlítettek, így a döntőbe jutást az utolsó két összecsapás döntötte le. Jencsik legyőzte Sákovicsné Dömölky Lídiát, majd Szabó Olga az olimpiai bajnok Rejtő Ildikót. A döntőben a szovjet csapat 9-5 arányban diadalmaskodott, bár a mérkőzés sokkal szorosabb volt, mint azt az eredmény tükrözte. 5-5-ös állásnál a francia bíró elvette Drimba Ilonától a mérkőzést, ez pedig kihatott a csapatra.

26 Kovács Pál nyilatkozatát Dávid Sándor: A példátlanul részrehajló zsűri akadályozta meg a magyar csapat döntőbe jutását. Népsport 1965. július 13. idézte

A magyarok elleni elődöntő fáradtsága, valamint a bírói döntés jogtalansága felkavarta a csapatot, amelynek tagja ezután minden mérkőzésüket elvesztették. Már csak érdekesség, hogy ugyanaz a francia Bouhatell vezette a döntőt.²⁷

A szakemberek felfigyeltek a román csapatra, amelyről feljegyezték, hogy hamarosan akár világbajnok is lehet. A Népsport tudósítója, Dávid Sándor, is kiemelte jegyzetében a lányok nagyszerű sikerét. *Mintegy három héttel ezelőtt egyik lengyel kollegám, egyben a Lengyel Vívó Szövetség elnökhelyettesének véleményét idéztem, aki szerint a román női törccsapat a jövő világbajnok-csapata. Nos, a jelek szerint a női törccsapatversenyt illetően lehetséges, hogy igaza lesz. A román női törccsapat a jövő csapata marad, és ezt mi a női tör egyéni verseny után őszintén reméljük is. Ami viszont a női tör egyéni viadalt illeti, a román vívónők már korántsem a jövő, hanem a jelen csapatának bizonyultak.*²⁸

1966 • 1966 tavaszán Szabó Olga második helyen végzett a Comoban rendezett tradicionális nemzetközi versenyen. Ezután egy hosszabb szünet következett, a Szabó házaspárnak megszületett Sándor nevű fia.

27 Tiberiu Stama: Floretistele noastre au cucerit medalia de argint și în proba pe echipe. Sportul popular, 1965. július 7.

28 Dávid Sándor: Gorohova (Szovjetunió) a női törvívás világbajnoka. Népsport, 1965. július 6.

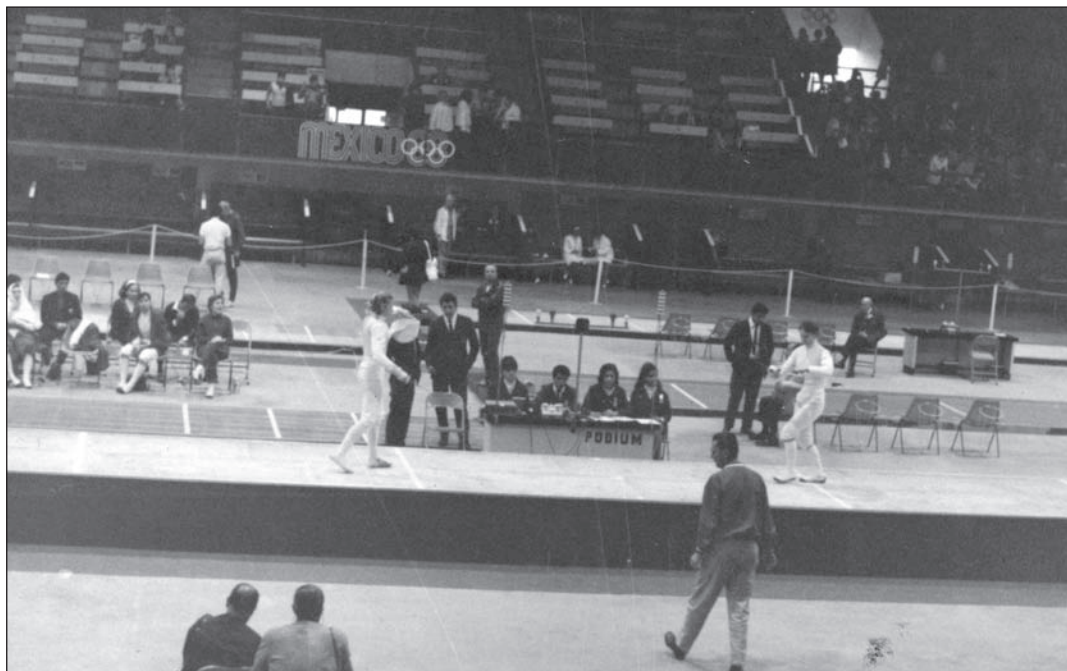
A nagy visszatérést az **1967-es montreali világbajnokság** jelentette Szabó Olga számára. A hölgyek egyéni törversenyében Szabó Olga, Drímbă Ilona és Marina Stanca megnyerték az első körben selejtező-csoportukat, mellettük Jencsik Jatalin és Ana Ene is továbbjutott. A második körből Jencsik, Ene és Drímbă csoportelsőként léptek tovább, Szabó és Stanca pedig a harmadikról. Az egyenes kieséses körök következtek, amelyből csak Olgának sikerült a döntőbe jutnia. A versenyt óriási csatában a szovjet Alexandra Zabelina nyerte az olasz Antonella Ragno előtt. A harmadik helyen Bóbis Ildikó végzett, a negyediken pedig Szabó Olga (mindkettőjüknek ugyanannyi győzelmük volt, így a kapott találatok döntöttek).²⁹

A csapatversenyre 12 ország válogatottját neveztek be. A csoportkörben Románia – Szabó, Drímbă, Jencsik, Ene, Stanca összeállításban – legyőzte az Egyesült Államok és Nyugat-Németország válogatottját, a negyedöntőben pedig ismét a nyugat-németeket. Az elvesztett elődöntő után a lányok az olasz csapattal mérköztek a bronzéremért. A végig szoros csata végül 8-8-as döntetlennel végződött, ám a jobb túsaránynak köszönhetően Románia nyerte a bronzérmet.

29 Finală dramatică la floretă fete! Sportul popular, 1967. július 13.

Az 1968-as olimpia megnyitó ünnepsége

• Szabó Olga (jobb oldalon) a mexikói páston

• Az olimpiai bronzérmes csapat: Gyulai Jenei Ilona, Szabó Olga, Vilcea Andrei edző, Vicol Maria, Jencsik Stahl Katalin, Ene Pascu Ana

• A román válogatott Mexikóban (balról): Chelaru Vasile, Gyulai Ilona, Mureșan Tănase, Falb Gyula, Tepșan Dionisie, egy vezető, Haukler István, Vilcea Andrei, Jencsik Stahl Katalin

1968 • Az 1968-as olimpia előtti seregszemlének számított a torinói Európa-kupa. A bajnoksapatok döntőjében a Steaua ellenfele a Dinamo Moszkva volt. A döntő elején a moszkvai csapat elhúzott 4-1-re, ám a bukaresti csapat fantasztikusan harcolt és 6-4-re fordított. Három szovjet győzelem után ismét moszkvai vezetés (7-6). Ám az utolsó három mérkőzést a katonacsapat versenyzői nyerték meg, így a Steaua (Ene, Drímbă, Szabó, Jencsik, Tasi-Ardeleanu) 9-7 arányban diadalmaskodott.³⁰

A mexikói olimpia női tör versenyébe három romániai sportolót neveztek be: Drímbă Ilonát, Jencsik Katalint és Szabó Olgát. A selejtező kört sikeresen teljesítették mindhárman, ám a következő, direkt kieséses körben elvesztették mérkőzéseiket. Olgát a francia Brigitte Demaille ejtette ki a versenyből.

A csapatversenyen a válogatott jóval motiváltabban versenyzett. A három lány mellé negyedik csapattagként Ana Enet, tartalékként pedig Maria Vicolt neveztek. A korábbi világbajnokság bronzérmesének nehezen indult a verseny, ám hamarosan sikerült összerázódnia és nagyszerű győzelmeket elérnie. Az első két mérkőzésen Angliát és Lengyelországot győzték le. A legjobb nyolc között következett az első komoly

30 Echipa feminină de floretă a clubului Steaua a cucerit „Cupa Campionilor Europeni”. Sportul, 1968. március 3.

ellenfél, a Szovjetunió csapata, amelynek tagja volt az egyéni verseny olimpiai bajnoka, Elena Novikova. A román válogatott szoros csatában győzött (9-7), Jencsik három, társai pedig két-két győzelmet szereztek.

A következő mérkőzést Magyarországgal vívta a válogatott. Drímbă Ilona megnyerte mind a négy mérkőzését, s nagymértékben hozzájárult a 8-8-as végeredményhez. Következett a francia válogatott, amely ellen ezúttal Jencsik Katalinnak sikerült négy győzelmet szereznie. A végeredmény ismét 8-8 lett, így megint a tusarány döntött: Románia csapata bronzérmes lett. Az aranyat óriási csatában Magyarország, az ezüstöt a Szovjetunió nyerte.³¹

Az 1969-es Balkán-bajnokság döntőjében Szabó Olga • 1969 legyőzte Vera Eftimiadest. A harmadik helyen Vicol végzett. A bajnokság érdekessége, hogy Szabó is, majd Vicol is számos tiszta szúrást ért el, de a gép nem jelzett érvényes találatot. A szétvívás során derült ki, hogy a jugoszláv hölgy mellénye hibás volt.

A havannai világbajnokság előtt a fővárosi Sportul újságírója arról faggatta Szabó Olgát, hogyan látja az egyéni és a csapat esélyeit a közelgő verseny előtt. Bár úgy érezte, jó

31 Ilie Goga, Emanuel Valeriu. Olimpiada mexicană. București, 1969, 206-211.

• Románia csapata a döntő előtt (balról): Szabó Olga, Drimbă Ilona, Ardeleanu Zsuzsa, Vicol Maria

- Az világbajnok csapat hazaérkezésekor

formában van, hangsúlyozta, hogy a 30 év fölötti vívóknak már nagyon nehéz egyéni világbajnok címet nyerni. Az egyéni versenyek megnyerésére Novikovát, Lorenzonit, illetve barátját, Drímbă Ilonát, látta. A román válogatottat esélyesnek tartotta az 1968-as eredmény megismétlésére, de akár az arany vagy ezüstérmet is elérhetőnek tartotta. És milyen igaza volt mindkét esetben...

Az egyéni versenyekben Olga némi meglepetésre kiesett a második körben. Az elődöntőbe Drímbă Ilona és Vicol Maria, a döntőbe pedig már csak Drímbă jutott be. A legjobb hat versenyző küzdelmei igen szorosak voltak. Ilona négy győzelmet ért el, az utolsó asszót pedig 1968 olimpiai bajnokával, Novikovával vívta. Nagy küzdelemben végül 4-3 aranyban alulmaradt, így mindkettőjüknek egyforma győzelemszámuk volt. Szétvívás következett közöttük, Novikova pedig idegileg és fizikailag is jobban bírta a küzdelmet és megszerezte az aranyérmet.³²

A csapatverseny elődöntőjében Románia legyőzte Lengyelországot, a másik elődöntőben pedig a Szovjetunió múlta felül rendkívül szoros mérkőzésen Magyarország csapatát. A döntő esélyese látszólag a Szovjetunió csapata volt, amely az elmúlt négy egyéni világbajnokkal lépett pástra: Gohorova

(1965), Samusenko (1966), Zabelina (1967) és Novikova (1969). Románia Vicol, Szabó, Drímbă, Ardeleanu felállásban lépett pástra. A döntő közel három órát tartott, a győztes kiléte pedig mindvégig kérdéses volt. Románia többször előnyre tett szert – 4-1, 5-2, 6-3 –, ám a szovjet lányok egyenlítették. Ekkor Vicol (aki mellesleg a döntőben minden mérkőzését megnyerte) győzelmével Románia ismét átvette a vezetést, ám két szovjet győzelem után, az utolsó asszó előtt, a Szovjetunió ismét átvette a vezetést (8-7, a tusarány pedig 50-49). Az utolsó asszót Szabó és Samusenko vívta. Az orosz lány szerzett először pontot, erre Olga két tussal válaszolt. Ekkor viszont az orosz lány véletlenül megsúrta ellenfele jobb karját, így Olga megsérült. Ám hihetetlen önkontrolljának köszönhetően két villámgyors pontot szerzett és megnyerte mérkőzését. Végeredmény: Románia-Szovjetunió 8-8, tusarány 50-49.³³ *Az 1969-es, csapatban elért világbajnoki címnek nagyon örültem, mert az utolsó, az én asszómtól függött a győzelem. Sikerült nyernem Samusenko ellen, és a végső siker azért volt annyira értékes, mert rajtam kívül három csapattársam is örülhetett – emlékezett vissza évtizedekkel később.*³⁴

32 T. Stama, V. Stamate: Ileana Drímbă a cucerit medalia de argint. Sportul, 1969. október 9.

33 T. Stama, V. Stamate: Strălucita revanșă a floretistelor. Sportul, 1969. október 14.

34 Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (I). Szabadság, 2008. december 13.

HARMINC FÖLÖTT IS SIKERESEN

Az 1969-es havannai világbajnokságon a női törvályogatott bizonyította világklasszisát. A csapat kiegyensúlyozott teljesítményt nyújtott, eredményei szempontjából pedig a szovjet és magyar válogatottal ugyanolyan nívón állott. Egy-egy versenyen a pillanatnyi forma, a vívónők fizikai és lelki állapota döntötte el a verseny kimenetelét.

1970 • Az 1970-es világbajnokság Törökországban, Ankarában zajlott. A hölgyek egyéni hatos döntőjébe két-két szovjet (Elena Nivokova-Belova és Galina Gohorova), romániai (Szabó Olga és Drimbă Ilona), illetve francia (Brigitte Gapais és Catherine Rousselet-Ceretti) vívónő jutott be. A végső győzelmet Gohorova szerezte meg, a címvédő Novikova, illetve Szabó Olga előtt.³⁵ Olga sikerének értékét növelte, hogy 32 évesen ismét a világ legjobbjai közé küzdötte magát a világbajnokság egyéni versenyében.

³⁵ Sebastian Bonifaciu: Olga Szabo – medalie de bronz. Sportul, 1970. szeptember 19.

A csapatversenyben a címvédő Drimbă Ilona, Szabó Olga, Vicol Maria, Ana Pascu és Jencsik-Stahl Katalin összeállítású csapatot nevezték. A selejtezőkbe Románia legyőzte Nyugat-Németországot, majd rendkívül szoros mérkőzésen döntetlent ért el Magyarországgal, így bejutott az elődöntőbe. Itt Franciaországgal mérkőzött, és nagyszerű győzelmet aratott. A döntőben ismét a szovjet válogatott volt az ellenfél (az elődöntőben Magyarországot győzték le). A mérkőzés szoros volt, 2-2-es állás után a szovjet lányok elhúztak 5-3-ra, majd előnyüket végig megtartották (7-5, 8-6). A világbajnoki címet jelentő győzelmet Belova szerezte meg, az utolsó összecsapásra már nem volt szükség, így a román válogatott ezüstéremmel térhetett haza.³⁶

Érdekes, hogy a bukaresti sportújságírók egy része az ankarai sikerek után is kritikus megjegyzéseket tett a lányok eredményére. Sebastian Bonifaciu, a Sportul újságírója, ír-

³⁶ Sebastian Bonifaciu: Floretistele României – medalii de argint. Sportul, 1970. szeptember 24.

Az 1970-es világbajnokság érmesei: I. Gorohova, II. Novikova, III. Szabó.
Pierre Ferri, a Nemzetközi Vívószövetség elnöke díjazott.

sában hangsúlyozta, hogy a lányok többre is képesek (egy ezüst és egy bronz érem két versenyszámban tényleg szerény eredmény). Bírálta, hogy a csapattagok gyakran kerülnek a kezdeményezést, gyenge fizikai és lelki felkészültségük miatt sokszor túl könnyen veszítettek el csőrtéket.³⁷ Sokan úgy érezték, hogy az 1969-es világbajnoki címet kötelesség lett volna megvédeni. Emellett a férfi törccsapat sokkal nagyobb szimpátiát élvezett a szakemberek körében.

1971 • Az 1971-es év újabb sikereket hozott Olga számára. A „Jeanty-kupán” harmadik helyen végzett, a versenyt barát-nője, Gyulai Ilona, nyerte meg. A legnagyobb sikert viszont a Steaua újabb Európa-kupa sikere jelentette. A Stahl, Gyulai, Szabó, Pascu felállású katonacsapat óriási csatában legyőzte a Dinamo Moszkva csapatát. Ha a két csapat felállását vizsgáljuk, a döntő akár egy világbajnoki finálé is lehetett volna. A bukaresti csapat egyben a román válogatottat jelentette, míg a moszkvai csapatban három, az 1970-es világbajnokságon csapatban aranyat nyerő vívónő szerepelt (Gohorova, Zabelina, Cirkova). A versenyzők kitűnően ismerték egymást, hiszen 1968-tól rendszeresen összecsapott a két ország válogatottja a világválogatottakon. Döntő ismét nagyon szoros volt,

37 Sebastian Bonifaciu: Bilanțul scimeii. Sportul, 1970. szeptember 29.

a bukaresti csapat végül 9-7 arányban diadalmaskodott.³⁸ Az olasz újságok a győzelem után kiemelték, hogy a Steaua csapatában parádésan vívott Szabó Olga és Stahl Katalin.

A szakértők egyhangúan kijelentették, hogy az 1971-es bécsi világbajnokság döntőjét ismét a szovjet és a román válogatott vívja majd. Ám e sport szépsége, hogy nincsenek favioritok, és bármikor születhetnek kisebb-nagyobb meglepetések. A román törccsapat éremesélyesként érkezett Bécsbe, sokan pedig újabb világbajnoki cím elnyerésében reménykedtek. Ám végül a végső győzelmet a Szovjetunió szerezte meg Magyarország előtt, harmadik helyen Lengyelország, a negyedik Franciaország végzett. Az egyéni versenyben Ana Pascu a harmadik helyen végzett a francia Demaille, illetve Rejtő Ildikó mögött.

Bár az 1971-es eredmények óvatos kijelentésekre intettek, az 1972-es müncheni olimpián a női törccsapat az érem-esélyesek között tartották számon. Az elmúlt évek eredményei alapján mindez jogos volt. Tizenegy ország válogatottját neveztek, a végső győzelemre pedig a szovjet, a magyar, a román és a francia válogatottat látták a legesélyesebbnek. A román válogatott az 1968-as felállásban lépett

38 Tiberiu Stama: Floretistele clubului Steaua au cucerit „Cupa Europei”. Sportul, 1971. március 7.

• Szabó (bal oldalon) – Zabelina csörte az ankarai vb döntőjében

pástra: Szabó Olga, Ana Pascu, Gyulai Ilona és Stahl Katalin, ezúttal viszont Ardeleanu Zsuzsa volt a tartalék.

Az első mérkőzésén Románia legyőzte Nagy-Britanniát 9-7 arányban. A kieséses szakasz legnehezebb mérkőzése következett a francia csapattal, melynek vezérégyénisége az újdonsült olimpiai bajnok Marie-Chantal Demaille volt. A mérkőzés nagyon szoros volt, a franciák végig vezettek. 7-5-ös francia vezetésnél Gyulai Ilona asszót nyert, amely megváltoztatta a mérkőzés kimenetét: csapattársai ezután minden asszót, és egyben a mérkőzést is megnyerték. Az elődöntőbe jutásért a román válogatott legyőzte Nyugat-Németország csapatát 8-6 arányban.

Az elődöntőben a román csapat sima vereséget szenvedett a szovjet csapattól (4-9), így az olasz csapattal harcolhatta a bronzérem megszerzéséért. A mérkőzés elején a román csapat elhúzott (3-1), ám egy korai lazítás lehetővé tette, hogy az olasz lányok egyenlítsenek és átvegyék a vezetést. 7-6-os olasz vezetésnél Gyulai Ilona egyenlített, majd Pascu és Stahl győzelmeivel a válogatott bronzérmes lett. A döntőben a Szovjetunió legyőzte Magyarország válogatottját.

Az egyéni versenyben Szabó Olgát a selejtezőkben búcsúztatta Ságiné-Rejtő Ildikó. Ana Pascu az első körben,

Gyulai Ilona pedig a negyeddöntőben búcsúzott. A versenyt az olasz Antonella Ragno-Lonzi nyerte.³⁹

A müncheni olimpia volt az utolsó világverseny, amelyen Szabó Olga tagja volt a nemzeti válogatottnak. A következő években indult az országos bajnokságokon, 1973-ban második, 1975-ben pedig az ötödik helyen végzett. Tagja volt a Steaua csapatának, amely 1972-ben és 1973-ban elhódította a Bajnokcsapatok Európa Kupáját. 1976-ban vonult vissza, világbajnoki arany, ezüst és bronz, valamint olimpiai ezüst és bronzérmeikkel a tarsolyában.

Szabó Olga edzőként dolgozott tovább a Steauanál. A katonacsapatnál elsősorban a gyermek korosztállyal foglalkozott. Erre az időszakra így emlékezett vissza: *mivel minden támogatást megkaptam a vezetőségtől, jó csapatot tudtam felnevelni, amelyek tagjai – később, miután kikerültek az irányításom alól – bekerültek a válogatottba. Közülük Claudia Grigorescu második helyezést ért el egyéniben az 1991-es világ-bajnokságon. Egy évvel később, Grigorescu és a kedvenc tanítványom, Roxana Dumitrescu bronzérmet nyertek a női csapattal a barcelonai olimpián.*⁴⁰

39 Ilie Goga, Victor Bănculescu. Jocurile olimpice de la München 1972. București, 1973, 194-198.

40 Sallai Lóránd: Huszonegy évig a vívás csúcsán (I). Szabadság, 2008. december 13.

Az 1989-es fordulat előtt a Szabó család Budapestre költözött. Közel két évig Olga a Honvéd felnőtt csapatánál tevékenykedett edzőként, majd a szerződése lejárta után, 1992-től, francia nyelvet tanított nyugdíjazásáig a kisésti Ady Endre Iskolában.

Akarva-akaratlanul feltevődik a kérdés: mi volt Szabó-Orbán Olga titka? Mi emelte ki őt tehetséges csapattársai, ellenfelei közül? A válasz egyszerű és ugyanakkor példaadó: rendkívüli tehetsége, melyet mindvégig kamatoztatni tudott. Villámgyors volt, ami fantasztikus tempóérzéssel társult benne, erős idegzete pedig fegyelemmel és szerénységgel

ötvöződött: sohasem hisztizett, távol álltak tőle a jelenetek, az ellenfeleit mindig tisztelte. Különleges tehetség, különleges személyiség – talán ettől emelkedett ki a többi sportoló közül, és ezért tartják máig is a világ egyik legsikeresebbként vívójaként számon. Sákovicsné Dömölky Lídia világ- és olimpiai bajnok magyar törzöző szerint *nemes ellenfelünket azt hiszem a legjobban úgy tudom méltatni ha elárulom, hogy mindig azt mondtuk: ha Olga velünk, a magyar csapatban vívhatott volna, „verhetetlenek” lettünk volna...*⁴¹

41 Sákovicsné Dömölky Lídia visszaemlékezése (2011. április 19.)

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretném megköszönni mindazoknak, akik kutatásomat, illetve e könyv megjelenését segítették, anyagiilag támogatták. A kiadvány nem jelenhetett volna meg Szabó Sándor és Olga anyagi támogatása nélkül. A kötet megjelenését a MOL Románia, Ferencz I. Szabolcs és Daradics Kinga ügyvezető igazgatók, illetve Felméri Erzsébet PR koordinátor tették lehetővé. Köszönettel tartozom továbbá dr. Guráth Bélának, dr. Uray Zoltánnak, illetve dr. Szakály

Sándor egyetemi tanárnak, akik szakmai tanácsokkal segítettek munkámat. Megköszönöm a kolozsvári Egyetemi Könyvtár, Kolumbán Judit és Bodnár Róbert, illetve a Magyar Sportmúzeum, dr. Szabó Lajos igazgató és Farkas Ágnes segítségét. Köszönöm Csillag Péternek a kutatásban nyújtott segítségét, Kiss Gézának és Galaczi Júliának a tanácsadást, Fülöp Zoltánnak a tipográfiai kivitelezést, Szedilek Csabának pedig a nyomtatásban és kivitelezésben nyújtott segítséget.

TARTALOM

Ajándék • 5

Előszó • 7

Kolozsvártól a melbourne-i olimpiára • 8

A világbajnok • 22

Újabb világbajnoki cím, ezúttal csapatban • 39

Harminc fölött is sikeresen • 54

Köszönetnyilvánítás • 60

A szerző magánkiadása.
Nyomdai munkálatok:
Hiperborea Kft. , Torda, 2011.
© Killyéni András, 2011.
ISBN 978-973-0-11215-3